

Stanowisko
XIX Zgromadzenia Ogólnego
Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia 9 maja 2005 r.

w sprawie:
wstępnego projektu Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007-2013

Zgromadzenie Ogólne ZGW RP postrzega Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 - 2013 jako podstawowy dokument kierujący rozwój Rzeczypospolitej, mający ścisły związek z podnoszeniem standardu życia mieszkańców oraz rozstrzygający o dostępności do środków strukturalnych i spójności jakie zostaną określone w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2007 - 2013. Szczególna pozycja NPR w hierarchii dokumentów planistycznych i poważne konsekwencje finansowe przyjętych w nim regulacji wymagają profesjonalizmu na wszystkich etapach jego tworzenia oraz późniejszej realizacji.

Zgromadzenie Ogólne ZGW RP stwierdza, że procedury tworzenia wstępnego projektu NPR przebiegały bez uczestnictwa przedstawicieli gmin wiejskich a treść wstępnego projektu marginalizuje obszary wiejskie.

➤ ***W zakresie strategii i rozwiązań instytucjonalnych***

Wstępny projekt NPR na lata 2007 - 2013 wyznacza zasadnicze cele strategiczne opierając je na rozwoju regionalnym, rozwoju ośrodków metropolitalnych oraz miast i przyporządkowuje im odpowiednie priorytety. Sporadycznie jedynie programuje kierunki i przedsięwzięcia służące rozwojowi obszarów wiejskich. Problematykę tę pozostawia praktycznie w całości do uregulowania samorządom wojewódzkim odpowiedzialnym za rozwój regionalny. Uznajemy za niezbędne, aby strategiczne reguły wsparcia obszarów wiejskich zostały określone jako priorytety narodowe.

Wójtowie i Burmistrzowie podzielają wyrażony we wstępnym projekcie NPR pogląd, że determinantą rzeczywistego i trwałego rozwoju jest oparcie go na wiedzy i innowacyjności. Równocześnie wskazują, że dostępność do wiedzy oraz możliwość wykorzystywania nowych osiągnięć teleinformatycznych jest szczególnie ważna dla rozwoju obszarów wiejskich.

Na obszarach wiejskich zamieszkuje ponad 38 % populacji Rzeczypospolitej. Obserwując występujące trendy należy spodziewać się w kolejnych latach wzrostu populacji na terenach wiejskich, szczególnie na obszarach sąsiadujących z miastami. Temu trendowi sprzyjają realizowane od kilkunastu lat ogromne wysiłki gmin wiejskich tworzących nowe bądź modernizujących istniejące obiekty infrastruktury komunalnej i społecznej. Stworzenie tej infrastruktury stanowiło duże obciążenie dla gmin a obecnie ich wielką troską jest jej utrzymanie, wymagające również znaczących środków. Brak odpowiednich wewnętrznych rozwiązań ustrojowych oraz wyraźnego wskazania rozwoju obszarów wiejskich jako priorytetu wymagającego wsparcia środkami strukturalnymi i spójności może w konsekwencji doprowadzić do istotnego spowolnienia tempa wzrostu standardu życia na tych obszarach. To z kolei może wpłynąć na zmianę postaw Polaków i wyhamować mającą miejsce od kilku lat migrację ludności wiejskiej na obszary wiejskie. Należy dodać, że obszarom wiejskim oddalonym od miast zagraża równocześnie znaczące wyludnienie, któremu sprzyjają nieatrakcyjność inwestycyjna i związany z tym niedostatek miejsc pracy, niezadawalająca infrastruktura komunalna i społeczna. Wzywamy Rząd RP do opracowania we współdziałaniu ze środowiskami samorządowymi strategii rozwoju obszarów wiejskich. Niezbędność powstania takiego dokumentu wymuszają zarówno względy czysto pragmatyczne jak również wymogi prawa Unii Europejskiej.

Uważamy, że oparcie rozwoju Rzeczypospolitej przede wszystkim na rozwoju ośrodków metropolitalnych i miast, z równoczesnym nie wskazaniem jako priorytetu rozwoju obszarów wiejskich jest strategicznie błędne. Jest także sprzeczne z podstawową zasadą Unii Europejskiej wyrażającą się wymogiem zrównoważonego rozwoju.

W Polsce przewiduje się 7 - 10 obszarów metropolitalnych. Obszarowo będą one zajmowały kilka procent terytorium Rzeczypospolitej. Pozostałe ponad 90 % terytorium RP nie może pozostać poza widzeniem ani władzy centralnej, ani samorządów regionalnych.

Program zmian instytucjonalnych warunkujących realizację NPR zakłada m.in. wprowadzenie ustawowego zapewnienia przynajmniej 50 % udziału przedstawicieli ugrupowań opozycyjnych w składzie komisji rewizyjnych oraz wybór przewodniczących tych komisji spośród opozycyjnej grupy radnych. Zwracamy uwagę, że w znaczącej części gmin wiejskich tzw. opozycyjna grupa radnych jest w znacznej mniejszości, co w praktyce mogłoby uniemożliwić realizację takiej zasady, bądź stosowanie rozwiązań pozorujących zgodność z tym wymogiem.

➤ **W zakresie infrastruktury komunalnej**

Zgromadzenie Ogólne ZGW RP podziela pogląd wyrażony w pkt. 66 - 68 wstępnego projektu NPR, iż brak sieci dróg o właściwym standardzie stanowi aktualnie niezwykle poważną barierę rozwojową, ograniczającą możliwości wykorzystania takich szans polskiej gospodarki jak położenie geograficzne czy wielkość rynku. Zwraca jednakże uwagę, że ograniczenie się wyłącznie do poprawy standardu jedynie dróg krajowych i wojewódzkich wpłynie na dalsze pogłębienie różnic pomiędzy miastami i gminami zlokalizowanymi przy głównych traktach komunikacyjnych a gminami oddalonymi od nich.

Stwierdzamy z całą stanowczością, że dostrzeżony we wstępnym projekcie NPR problem luki remontowej występuje w odpowiedniej proporcji budżetowej również na obszarach wiejskich. Zjawisko drastycznej dekapitalizacji istniejących zasobów mieszkaniowych i związany z nim kryzys mieszkaniowy występuje w takim samym zakresie na terenach miast jak i na obszarach wiejskich. Zatem mechanizmy wspomaganie rozwiązania tych problemów winny odnosić się do obu tych obszarów.

Problematyka poprawy stanu środowiska przyrodniczego została uregulowana w projekcie z ewidentnym nieposzanowaniem interesów obszarów wiejskich. W kierunku działań nr 3 stwierdza się, że budowa i modernizacja komunalnych oczyszczalni ścieków i systemów kanalizacyjnych będzie realizowana jedynie w aglomeracjach rozumianych jako tereny, na których wskaźnik ilości ścieków przekracza 2000 RLM oraz w kompleksach wojskowych. Niejednoznaczna i w konsekwencji niekorzystna dla gmin wiejskich jest równocześnie treść kierunku działań nr 6, w której wymienia się jedynie małe miasta jako miejsca realizacji inwestycji z zakresu budowy sieci kanalizacyjnej, racjonalizacji gospodarki odpadami, modernizacji sieci energetycznych czy poprawy infrastruktury drogowej.

Wśród najważniejszych 16 wyzwań polskiej gospodarki wymienionych w tle społeczno - gospodarczym wstępnego projektu NPR nie znajduje się żadne związane z obszarami wiejskimi. Wymienione wyżej obszary problemowe jednoznacznie wskazują na niezbędność zaklasyfikowania ich do tej kategorii.

➤ **W zakresie alokacji środków finansowych.**

Zgromadzenie Ogólne ZGW RP zwraca uwagę, że przewidziany w tabeli nr 2 wstępnego projektu NPR podział środków na programy operacyjne określa dla PO Rozwoju Obszarów Wiejskich kwotę 14.641,1 mln. Euro, stanowiącą zaledwie 10,3 % ogółu środków przewidzianych na realizację wszystkich programów operacyjnych. Kwota środków publicznych Unii Europejskiej określona dla tego programu w Europejskim Funduszu Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich wynosi 6.772 mln. Euro, co stanowi zaledwie 9,2 % ogółu dofinansowania Unii Europejskiej. Aktualnie brak szczegółowej specyfikacji podziału kwoty programu na poszczególne zadania, lecz przyjmując bardzo szeroki wachlarz przedsięwzięć z zakresu rolnictwa i rozwoju obszarów wiejskich przewidzianych do dofinansowania z w/w kwoty wydają się one rażąco niskie.

➤ **Podsumowanie i wnioski**

Zgromadzenie Ogólne ZGW RP stwierdza jednoznacznie, że deklarowana w aksjologii wstępnego projektu NPR zasada spójności i solidarności społecznej mająca wyrażać się równymi szansami wszystkich społeczności i grup społecznych, silną tożsamością kulturową na poziomie lokalnym i regionalnym, usuwaniem wszelkiej dyskryminacji oraz zasada zrównoważonego rozwoju nie znajdują we wstępnym

projekcie zastosowania wobec obszarów wiejskich i ich mieszkańców. Jest to zapewne także konsekwencją pominięcia przedstawicieli gmin wiejskich w dotychczasowych pracach nad projektem i oparcia się w tym zakresie jedynie na konsultacjach z samorządami wojewódzkimi, których szczegółowa orientacja w tej problematyce jest niewystarczająca do oceny sytuacji, wyznaczania celów i formułowania priorytetów oraz przedsięwzięć sprzyjających rozwojowi obszarów wiejskich. Zwracamy ponadto uwagę, że istotą wsparcia z Funduszu Spójności w ramach celu Konwergencja jest zrównoważony rozwój nie tylko na poziomie regionalnym ale także lokalnym.

Wobec powyższego oczekujemy:

1. Zwiększenia alokacji środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich do wysokości umożliwiającej sfinansowanie realnego rozwoju obszarów wiejskich, przynajmniej w stopniu adekwatnym do tempa rozwoju miast.
2. Stworzenia mechanizmów systemowych wspomagających budowę bądź modernizację sieci dróg o wymaganych standardach obejmującą jak największą grupę gmin. Gminom, które taka sieć pominięta powinna zostać zrekomensowana nierówność szans rozwoju. Zwraca się uwagę, że odpowiednie formy pomocy samorządom rekompensujące przeszkody utrudniające im rozwój są standardem Unii Europejskiej.
3. Dokonania rewizji systemu zwrotu podatku VAT na określone wydatki w ramach EFRR, EFS i EFRRiOW. Obecnie stwarza on konkretne koszty dla samorządów lokalnych i regionalnych. Jako że VAT jest dochodem państwa należy opracować model, który pozwoli zniwelować negatywny wpływ tego kosztu na sytuację finansową samorządów.
4. Wprowadzenia rozwiązań systemowych rekompensujących gminom wiejskim możliwości rozwojowe spowodowane ograniczeniami wprowadzanymi dla stref i obszarów chronionych.
5. Uzupelnienia zestawienia najważniejszych wyzwań polskiej gospodarki (w części "tło społeczno - gospodarcze" wstępnego projektu NPR) o wyzwania związane kierunkowo z obszarami wiejskimi.
6. Uzupelnienia "układu kierunków działań NPR" poprzez:
 - wprowadzenie brzmienia kierunku nr 6, w trzecim przedsięwzięciu: "Rozwój infrastruktury technicznej i społecznej na obszarach wiejskich",
 - poszerzenie kierunku nr 7 o działania: "Wprowadzenie powiązania przyznawania świadczeń z opieki społecznej z wykonywaniem prac społecznie użytecznych na rzecz wspólnoty lokalnej" oraz "Stworzenie rozwiązań systemowych wsparcia robót publicznych organizowanych przez gminy dotknięte określonym wskaźnikiem bezrobocia".
7. Uzupelnienia treści pkt. 114 poprzez stwierdzenie, że kierunek ten będzie realizowany poprzez rozwój infrastruktury nie tylko małych miast, lecz także gmin wiejskich. Równocześnie należy poszerzyć obszar rozwoju infrastruktury społecznej na obszarach wiejskich o wspieranie inwestycji z zakresu kultury fizycznej, szczególnie służących szkołom podstawowym i gimnazjom.
8. Uzupelnienia treści pkt. 111 poprzez stwierdzenie, że kierunek ten będzie realizowany także poprzez budowę i modernizację komunalnych oczyszczalni ścieków na obszarach wiejskich, w tym na terenach, na których wskaźnik ilości ścieków nie przekracza 2000 RLM.
9. Wprowadzenia odpowiednich uzupełnień do wstępnego zarysu programów operacyjnych zamieszczonych we wstępnym projekcie NPR na lata 2007 - 2013.
10. Zapewnienia instrumentów wsparcia dla gmin wiejskich ze środków na pomoc techniczną, szczególnie wspierającą przygotowywanie profesjonalnych dokumentów planistycznych i aplikacji o dofinansowanie projektów.
11. Opracowania we współdziałaniu ze środowiskami samorządowymi strategii rozwoju obszarów wiejskich. Niezbędność powstania takiego dokumentu wymuszają zarówno względy czysto pragmatyczne jak również wymogi prawa Unii Europejskiej.

Przewodniczący
Związku Gmin Wiejskich RP

Mariusz Poznański